

DIZAYN SANATI

Abdukarimova Nilufar

*Samarqand viloyat Bulungur tuman 50-umum ta'lim
maktab tasviriy san'at fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ajoyib san'atlardan biri dizayn san'ati haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Dizayn, G'arbiy Yevropa, Kamoliddin Behzod, sanoat grafikasi, libos dizayn, empatiya, sezgi, Brayen Xorrigan, designo.*

Dizayn — narsalar muhitini estetik va funksional sifatlarini shakllantirish maqsadiga qaratilgan loyihalash faoliyati turlarini ifodalovchi termin. Dizayn faoliyati tarkibiga keng iste'mol buyumlari, mashina, dastgoh, kiyim, reklama va o'rov materiallari, jamoat va turar joy binolarini jihozlash, mebel va boshqalar kiradi. Dizayn 20-asr boshlarida yuzaga kelib, 30-yillarda maxsus faoliyat turi sifatida G'arbiy Yevropa va AQSHda shakllandi. 80-y. 2-yarmidan dizaynning faoliyat doirasi kengaydi. Dizaynerlar rassom sezgisi bilan birga ilmiy fanlar (masalan, materialshunoslik, rangshunoslik va b.) ga tayanadi, ish jarayoni va sharoitlari, sotsiologiya va boshqalar. Dizayn sohasidagi mutaxassislar maxsus oliy o'quv yurtlarida tayyorlanadi. Jumladan, Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn institutida ham interyerlar va sanoat grafikasi, libos dizayn bo'yicha mutaxassislar tayyorlanadi.

Dizaynning eng muhim jihatlaridan biri bu estetikani funktsionallik bilan muvozanatlash qobiliyatidir. Vizual jihatdan jozibali, ammo amaliyligi yo'q dizayn oxir-oqibat foydasizdir. Aksincha, juda funktsional, ammo yoqimsiz dizayn iste'molchilarga yoqmasligi mumkin. Asosiysi, bu ikki element o'rtasida to'g'ri muvozanatni topish. Dizaynning yana bir muhim jihati - bu innovatsiyalar yaratish va chegaralarni bosib o'tish qobiliyati. Dizaynerlar o'ylash qobiliyatiga ega bo'lishi va muammolarga yangi va ijodiy echimlarni taklif qilishi kerak. Buning uchun ma'lum darajadagi tavakkalchilik va yangi g'oyalar bilan tajriba o'tkazishga tayyor bo'lish kerak. Bundan tashqari, dizaynerlar maqsadli auditoriyani chuqur tushunishlari kerak. Ular o'z mijozlarining ehtiyojlari va afzalliklarini oldindan bilishlari va ularning o'ziga xos didiga moslashtirilgan dizaynlarni yaratishlari kerak. Buning uchun tadqiqot, empatiya va sezgi uyg'unligi kerak. Oxir oqibat, dizayn san'ati chiroyli va foydali narsalarni yaratishdir. Bu ijodkorlik, muammolarni hal qilish qobiliyati, yangilik va empatiyaning o'ziga xos kombinatsiyasini talab qiladi. Logotip, veb-sayt yoki jismoniy mahsulot bo'ladimi, dizayn san'ati bizni o'rab oladi, dunyomizni shakllantiradi va uni yanada go'zal va funktsional joyga aylantiradi.

“Dizayn –bu buyumlarni ishlab chiqarish jarayonini, inson muammosini oqilona va ijodiy hal qilish, deb yozadi Brayen Xorrigan.

“Dizayn tushunchasi” o‘zining tarixida “Dizayn” so‘zi italyanacha designo so‘zidan olingan. Renesans davrida loyiha, surat shuningdek asosiy ish g‘oyasida yotganligini anglatgan. Keyinchalik XVI-asrda Anglyada designo tushunchasi paydo bo‘ldi, bizning kunimizga qadar etib keldi va rus tilida chizma, bezak, shuningdek loyihalash va yaratish ma‘nosini anglatadi. Ancha tor kasbiy tushunchada dizayn loyihalash badiiy faoliyatida inson uchun har jihatdan qulay bo‘lgan buyumlar doirasini turar joy to‘plamlari, sotsial madaniy, sanoat tarmog‘idagi, yuqori istemoldagi va estetik sifatdagi mahsulotlarni ishlab chiqarishni anglatgan. Dizayn bir necha usullar faoliyatini kesib o‘tib yuzaga kelgan. Badiiy loyihalash dasturi, ommaviy sanoat, muhandislik loyihalari va fani. Bugun dizayn bu loyihalash badiiy faoliyatida majmuaviy o‘zaro mustaqil fan sohasi, tabiiy ilmiy, texnik ijtimoiy bilimlarni birlashtirib, muxandislik va badiiy fikrlash, sanoat asosida buyumlar dunyosini haddan tashqari keng muloqot chegarasida uni inson bilan hammasidan istesnosiz hayot faoliyati doirasi yo‘nalishini shakllantirish. Dizaynning markaziy muammosi madaniy va antropoga yunonch odamga aloqador ekanligini bildiruvchi yasama so‘z mos buyumlar olamini yaratish hisoblanadi, estetik baholangan garmonik kabi yaxlit. Bu yerda dizayn uchun alohida muhimi bu muhandislik texnik va tabiiy fanlarni o‘rganish qatorida ijtimoiy fanlar falsafa, madaniyatshunoslik, sotsiologiya, semantika kasallik alomatlarini haqidagi fan va boshqalardan foydalanishdir. Hamma bu buyumlar olamida loyihalash badiiy modellashtirish hujjatini o‘ziga xos qiyofali badiiy shaklni fikrlashga tayangan holda uni yaxlitlikga keltiradi.

"Dizayn" atamasi bilan nimani tushunish mumkin? Buning hujjatlari qanday? Agar tegishli kontseptsiya talqinini mutaxassislar orasida keng tarqalgan deb hisoblasak, unda biz xulosa qilishimiz mumkinki, dizayn birinchi navbatda inson mehnat faoliyatining bir turi. Bu turli xil kasb egalari tomonidan amalga oshirilishi mumkin. Quruvchilar, dasturchilar, iqtisodchilar, qonun chiqaruvchilar loyihalash bilan shug‘ullanishlari mumkin. Har holda, ular ma‘lum bir loyihani ishlab chiqadilar, bu u yoki bu maqsadda ishlatilishi mumkin bo‘lgan turli algoritmlar, xususiyatlar yoki parametrlar to‘plamidir. Loyiha katta tizim, biznes-reja, strategiyaning bir qismi bo‘lishi mumkin. Bunday holda, ushbu tizimning ishlashini ta‘minlash uchun aniq muammolarni hal qilishga imkon beradigan algoritmlarni o‘z ichiga oladi. Loyihalashning natijasi - bu ishlab chiqarishni tashkil etish, ob'ektini qurish, uni boshqa zaruriy shaklda amalga oshirishga imkon beradigan hujjatlarni ishlab chiqish - masalan, qonun hujjatlarini loyihalash haqida gap ketganda kompyuter dasturi yoki normativ-huquqiy hujjat shaklida. Shunday qilib, ko‘rib chiqilayotgan atama universal bo‘lib, keng huquqiy munosabatlarda qo‘llaniladi. dizayn yaratish - bu har ikki murakkab va oddiy masala emas. Bir tomondan, siz ta‘mi bir harakat qilish kerakligini ta‘kidlab mumkin, va rangi va makon birikmasi haqida hech bo‘lmaganda ba‘zi bilim, va boshqa kichik nozik va nozik bir ommaviy, qaysi holda, ba‘zi joylarda, hatto eng zamonaviy dizayn o‘rinsiz qarash qiladi bor. Biroq, bir mutaxassisga jo‘natildi oldin siz allaqachon kelajakda sizning ichki ko‘rinishini qanday bir fikr bo‘lishi kerak. Buning

uchun dizayn asosiy turlari ham mavjud bilish kerak. Faqat shu yo'l bilan uni ichki shaxsiy uslub yaratish qo'yish mumkin bo'ladi. Uning asosiy g'oyasi samarali funktsional va hashamatli va barcha fanlarni birlashtirish hisoblanadi. Bu aslida, burjua tozalash birikmasi, Ammo, hamma narsa foydali va funktsional ob'ektlar bo'ladi. Bu uslub qulayliklar qadrlayman va mollarini off ko'rsatish uchun tayyor bo'lganlar uchun javob beradi. U erda bir oltin jigarrang ishlatiladi rang g'am, va manzarali elementlar tuzilishi bir zigzag va to'lqinli tugatish va shaklga ega.

Dizaynerlik - bugungi kunda eng yuqori daromadli kasblardan biridir. Axir, dizaynerlar hayotimizni go'zalroq bo'lishida o'z hissasini qo'shadilar. Odamzod uchun go'zallik qancha ko'p bo'lsa, shuncha ozdir «Dizayner» so'zi inglizcha «industrialdesign» so'zidan kelib chiqqan bo'lib, loyihalashtirish, sanoat homashyolarini ishlab chiqarish ma'nolarini anglatadi. Qadim zamonlardanoq inson o'z kelib chiqishini o'zgartirishga intilib kelgan. Buni o'z xonadonini shinamroq, ish joyini esa qulay qilib o'zgartirganligi misolida ko'rish mumkin. Bizni o'rab turgan barcha narsa qulay, foydali, tejamli va chiroyli bo'lishi barobarida sog'lig'imizni saqlab qolishi va ruhiy osoyishtalik sari yetaklashi lozim. Aynan bu kabi vazifalar bilan dizayner shug'ullanadi. XX asr fan va texnika asri deb tan olingan bo'lib, bu yillar texnika va fandagi yutuqlar, tejamkorlik va go'zallikka intilishga erishilgan, shularning natijasida yangi kasb - dizaynerlik shakllangan. Hozirgi kunda hech qaysi sohani bu kasbsiz tasavvur qilishning iloji yo'q. Umuman olganda, dizaynerlik dizaynning u yoki bu yo'nalishining badiiy-texnika ijodiyoti bilan shug'ullanishdir. Zamonaviy dizaynning hozirgi kundagi kasblari: veb-dizayner, reklama mahsulotlari dizayneri, arxitektor, loyihala dizayneri, illyustrator.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev N. San'at tarixi. Toshkent. "San'at". 2001.
2. Abdullayev S.F, Mahmudov A.T. Qalam tasvir gips modellarini chizish. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2011.
3. Azimov B. Natyurmort tuzish va tasvirlash metodikasi. Toshkent. "O'qituvchi" 1984.
4. Rabinovich M. Odam to'rt oyoqli hayvonlar va parrandalar plastik anatomiyasi. Toshkent. "O'qituvchi" 1980.